

Bilanț

Activitatea de coordonare a inventarierii monumentelor istorice este direct influențată de condițiile generale în care se desfășoară acțiunile legate de evidență.

În primul rând, departe de a fi un proces liniar, procesul de inventariere a suferit schimbări, urcușuri și coborâșuri, legate, în primul rând, de absența unui buget constant pentru o activitate care presupune costuri mari.

În al doilea rând, este vorba de lipsa acută de personal de specialitate, care duce la perturbări grave și pe termen lung în domeniul evidenței monumentelor istorice.

Cu toate aceste lipsuri, în anul 2004 a fost publicată Lista Monumentelor Istorice - o importantă realizare metodologică și practică. Deși suferă în continuare modificări și completări - așa cum este și normal - lista publicată constituie un moment de referință.

De asemenea, trebuie subliniat și faptul că lista are și importante implicații juridice prin aplicarea prevederilor Legii 422/2001 monumentelor care sunt înregistrate în LMI.

Un scurt istoric al evidenței monumentelor istorice ne indică faptul că după Lista Monumentelor Istorice publicată în 1955, cuprinzând 4.000 de obiective, o nouă listă a fost realizată în anii 1991-1992, fiind îmbogățită până la 20.928 poziții, dar nepublicată.

În anul 2000, a fost elaborată de către specialiștii C.P.P.C.N. o metodologie de evidență a monumentelor istorice, a cărui beneficiar a fost Ministerul Culturii și Cultelor. Cu această ocazie se recunoștea faptul că, din cauza termenului foarte scurt în care a trebuit realizată, lista din anul 1992 are o mulțime de lipsuri și greșeli¹.

În anul 2001 au fost făcuți pași importanți pe calea protejării monumentelor

istorice prin adoptarea Legii nr. 422 privind protecția monumentelor istorice.

Potrivit acesteia, cf. articolului 7 alin (1) Monumentele istorice se clasau în două grupe:

a) în grupa A - monumente istorice de valoare națională și universală

b) în grupa B - monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local.

În baza Legii 422/2001, cf. art. 29, fostul Centru de Proiectare pentru Patrimoniul Cultural Național se reorganiza în Institutul Național al Monumentelor Istorice, ca instituție publică în subordinea Ministerului Culturii și Cultelor.

Conform aceleiași legi, principalele atribuții ale Institutului Național al Monumentelor Istorice în domeniul inventarierii urmau să fie:

a) actualizarea evidenței monumentelor istorice;

b) elaborarea și propunerea actualizării periodice a Listei cuprinzând monumentele istorice;

Accentul se punea pe cât mai buna gestionare și actualizare a evidenței monumentelor istorice. Având în vedere aceste considerente, precum și faptul că Lista Monumentelor Istorice apărută în anul 1992, dar niciodată publicată, a suportat destul de numeroase modificări de-a lungul timpului, Serviciul de Cercetare-evidență avea de îndeplinit un obiectiv extrem de important și de dificil.

Un pas important pe linia unei mai bune înțelegeri a evidenței monumentelor istorice l-a constituit adoptarea criteriilor de clasare a monumentelor istorice, respectiv a Ordinului nr. 2682/24.06.2003, prin care se stabilea faptul că Lista monumentelor istorice se întocmește de către specialiștii Direcției științifice din cadrul Institutului Național al Monumentelor Istorice, pe baza fișelor de evidență a monumentelor istorice, întocmite potrivit art. 4 și 5, cu avizul Comisiei

¹Ruxandra Nemțeanu și colaboratorii, *Metodologia evidenței monumentelor istorice*, BCMI, 1-4, 2000,

Naționale a Monumentelor Istorice și, după caz, a Comisiei Naționale de Arheologie.

De asemenea, erau stabilite criteriile de clasare ale monumentelor istorice. Criteriul de clasare este considerat un standard calitativ și cantitativ pe baza căruia se poate evalua semnificația și importanța culturală a bunurilor imobile și se determină categoria juridică a patrimoniului cultural național imobil din care fac parte aceste bunuri, grupa A sau B de monumente istorice.

LMI-2004 este o listă informatizată, monumentele fiind cuprinse într-o bază de date gestionată de un compartiment distinct al I.N.M.I. Este o Listă „vie”, datorită procedurilor de clasare și declasare a monumentelor istorice - lista se modifică permanent.

Pe de altă parte, acest mod de concepere și realizare a LMI-2004 permite nu numai o inventariere mai exactă și mai riguroasă ci și un management mai performant (viteza de căutare și de identificare a caracteristicilor unui monument istoric crește de peste 100 de ori, pot fi obținute date statistice la nivel național, regional, județean sau local cu o mare viteză etc).

Serviciul de Cercetare-Evidență din cadrul Institutului Național al Monumentelor Istorice a avut ca principal obiectiv publicarea Listei Monumentelor Istorice. Aceasta presupunea reactualizarea informațiilor din Lista 1992, colectarea de noi informații, precum și verificarea corectitudinii informațiilor trimise din teritoriu, de la cele 41 de Direcții județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național.

Activitatea de colaborare cu Direcțiile județene a fost efectuată de Serviciul Cercetare-Evidență, sub coordonarea directă a directorului științific,

întreținându-se o intensă corespondență cu privire la respectarea principiilor metodologice de întocmire a Listei Monumentelor Istorice, în așa fel încât informația să fie transmisă unitar². Pe de altă parte, toți specialiștii departamentului de cercetare-evidență au fost pe teren pentru a constata disparițiile monumentelor istorice care continuau să figureze în Lista din 1992 și pentru a putea efectua formalitățile legale pentru declanșarea procesului de declasare. Baza legală a declasării acestor monumente au constituit-o *Notele de constatare*, care trebuiau întocmite de către autoritățile locale, împreună cu specialiștii de la Direcțiile județene, și, în cele mai multe cazuri, cu asistența specialiștilor de la I.N.M.I. Astfel, au fost constatate 544 de dispariții de monumente istorice, care au fost publicate în anexă la Lista Monumentelor Istorice.

Și de această dată, informațiile primite de la Direcțiile județene au fost neunitare, incomplete și inegale în privința conținutului³.

Informația colectată a trecut printr-un complex și intens proces de verificare și corectare. Într-o etapă ulterioară, datele au fost procesate și transpuse într-un format unitar.

Calitatea înregistrărilor astfel prelucrate a fost de asemenea crescută prin aplicarea de procedee specifice de asigurare a consistenței informației prin care s-a realizat eliminarea redundanțelor. Toate aceste operații au fost necesare nu numai în scopul obținerii unei creșteri calitative, ci a avut drept obiectiv posibilitatea gestionării mult mai eficiente și mai rapide, prin intermediul unei baze de date relaționale realizată pe o platformă Ms-Access.

Lista Monumentelor istorice a fost întocmită pe baza următoarelor principii

²Ținem să precizăm faptul că Serviciul de Evidență Cercetare are numai 8 membri care sunt responsabili de informațiile privitoare la cele 8 regiuni de dezvoltare, cuprinzând fiecare între 5-7 județe. Înainte de a se primi Listele actualizate și verificate au fost efectuate de către specialiștii și consilierii Serviciului amintit, sondaje de verificare a corectitudinii datelor transmise.

³În decembrie 2004 a fost organizată masa rotundă "Lista monumentelor istorice, bilanț și perspective", la care au fost invitați reprezentanții Direcțiilor județene de Cultură. Dificultățile legate de actualizarea Listei, de verificarea adreselor au fost inerente - lipsa de bani, de mijloace de transport, și mai ales de specialiști, au fost evidențiate de toți participanții.

metodologică⁴, fiind construită după o filosofie nouă, chiar dacă se bazează pe verificarea Listei 1992.

În primul rând, Lista Monumentelor Istorice a cuprins informații legate de Codul LMI 2004, denumire, localitate, adresa, datare.

LMI 2004 a avut ca model de structurare și gestionare a informațiilor o structură bazată pe diviziunea pe județe, iar în cadrul acestora pe categorii, după natura lor (arheologie, arhitectură, for public, memorial-funerare).

Fiecare monument are un cod de identificare unic, care se păstrează chiar dacă monumentul dispăre fizic. Codul unic permite identificarea fiecărei componente a unui ansamblu ceea ce este foarte util, atât pentru restaurare cât și pentru regimul juridic de protecție.

Codul de monument introdus pentru LMI 2004 a fost conceput ca identificator unic al fiecărui monument și este compus în următorul mod:

- sigla județului (de ex. AB, AR etc).
- categoria din care face parte monumentul respectiv (I, II, III, IV)
- sigla pentru monument, ansamblu sau sit (a, m, s)
- grupa valorică (A sau B)
- nr. de ordine în cadrul județului

Pentru varianta publicată au fost selectate următoarele câmpuri de informație:

1. Denumirea oficială actuală - numele oficial al monumentului istoric sub care acesta a fost clasat, pentru biserici și mănăstiri fiind obligatorie menționarea numelui hramului.

2. Localitatea - în cazul localităților s-a respectat următoarea ordine:

- a. Orașul reședință de județ
- b. Toate localitățile județului în ordinea alfabetică a localităților (orașe, sate).
- c. Pentru comunele de care aparțin

satele există o rubrică specială, imediat după menționarea satului, care permite gruparea informațiilor la nivel superior.

Principalele probleme de ordin metodologic au fost cele aflate în legătură cu:

1. Monumente istorice strămutate pe alte amplasamente (locații) - s-au înregistrat în L.M.I -2004 ca monument istoric la noua adresă (din cadrul aceluiași sau în alt județ). Monumentele istorice strămutate în unități muzeale au primit un cod corespunzător unității muzeale.

2. Fosta categorie „E” - din LMI – 1992 a implicat de asemenea clarificări metodologice.

3. Conceptul de „Sit” arhitectural a fost asimilat celui de „Zonă protejată” așa cum este înțeles în legislația urbanistică și conține atât construcții și ansambluri clasate monument istoric, cât și construcții care nu au această calitate, dar care contribuie la definirea calității sitului.

4. „Rezervațiile de arhitectură” au fost transferate în categoria „situri” de arhitectură (categorie nominalizată în Legea 422/2001);

5. Obiectivele nominalizate distinct în categoria E, în LMI -1992, după o reevaluare complexă, au fost încadrate în funcție de valoarea lor în Grupa A sau B, sau au fost eliminate.

6. Categoria „E” - parcuri și grădini din LMI-1992 din București, au fost transferate în funcție de amploare, la categoria ansambluri sau situri de arhitectură.

7. În privința siturilor arheologice, s-a optat pentru un cod comun, de sit, după care nivelurile sitului arheologic au primit subcoduri (01, 02, etc), de la nou la vechi, așa cum se citește un profil stratigrafic arheologic. Am optat pentru această soluție, pentru ca siturile arheologice, nefiind delimitate, să li se poată asigura regimul de protecție pe o suprafață cât mai apropiată de presupusa lor întindere.

8. În cazul monumentelor dispărute, s-a procedat la declasarea acestora în urma

⁴A fost emis Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2314/ 2004 din 16 iulie 2004 cu privire la aprobarea Listei Monumentelor Istorice și a Listei Monumentelor Istorice dispărute, care a luat în considerare Decizia C.N.M.I. din 29 iunie 2004 și Avizul C.N.A. nr. 155- E din 29 iunie 2004 a fost aprobată Lista Monumentelor Istorice, care s-a publicat în Monitorul Oficial al României, partea a I a în trei volume cuprinzând 2463 de pagini.

întocmirii unor Note de constatare. Acestea au fost eliberate în condițiile constatării dispariției de către DCCPCNJ, administrația publică locală și o altă instituție publică (de exemplu Inspekția de stat în construcții) și a asumării răspunderii prin semnătura reprezentanților administrației locale.

Pentru a ușura regăsirea informației referitoare la monumentele dispărute, a fost realizată o anexă specială pentru monumentele dispărute care sunt identificate și prin codul primit în 1991-1992. În cadrul acestei anexe au fost distribuite numere de ordine pe județe.

Analizând succint structura Listei Monumentelor Istorice, putem constata că din punct de vedere cantitativ structura este următoarea:

- 23.624 de poziții sunt reprezentate de monumente, preponderentă este categoria valorică B - 18.516 poziții față de categoria A care însumează 5.108 poziții

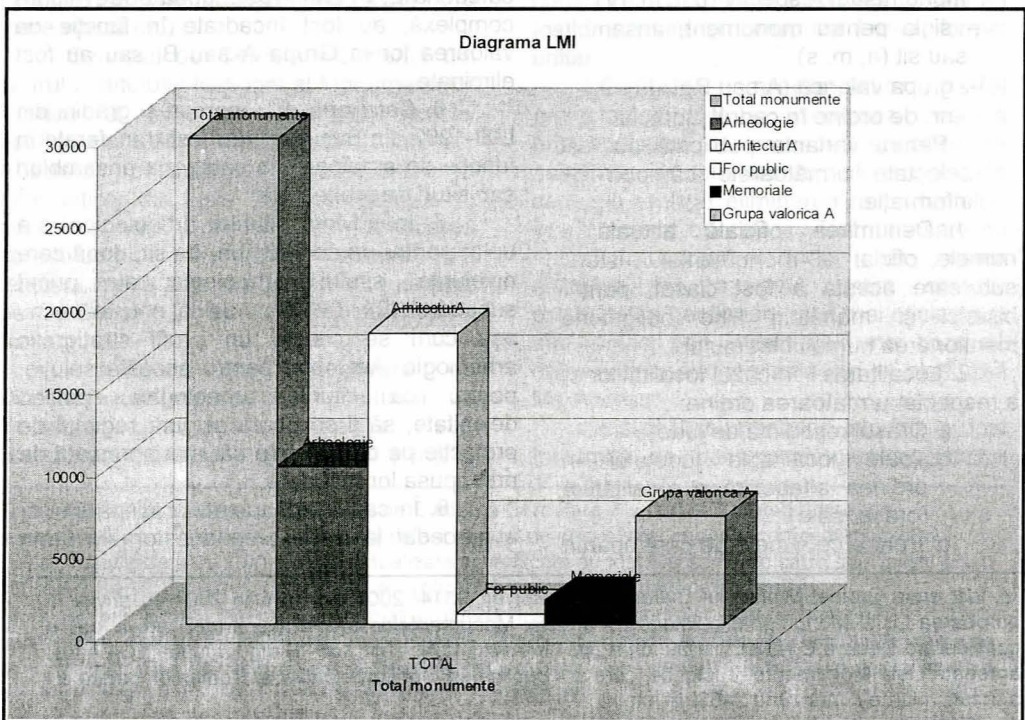
Din punct de vedere tipologic constatăm următoarea situație:

- 1.762 sunt ansambluri
- 4.040 sunt situri arheologice și de arhitectură.

O nouă etapă de modificări și completări după apariția LMI, în iulie 2004, a fost reprezentată prin demararea unei noi etape de corectare, acțiune ce a avut drept obiect îndreptarea omisiunilor sau eventualelor erori din LMI. Această etapă a fost realizată de Serviciul de Cercetare-Evidență, pe baza modificărilor și completărilor trimise de Direcțiile județene. Completările și modificările propuse au fost discutate și aprobate de Biroul Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice în iunie 2005. După operarea ultimelor corecții aceasta a fost trimisă spre publicare.

În noua formă, la rubrica "mențiuni" au fost specificate modificările și completările aduse la Lista Monumentelor Istorice publicată în 16 iulie 2004, noile modificări fiind introduse de asemenea în ordinea alfabetică a județelor.

Această erată a LMI-2004 face obiectul unui nou volum care a fost publicat de curând sub numele de "Completări și

modificări la Lista Monumentelor Istorice” prin Ordinul MCC nr. 2182/2005, publicat în Monitorul Oficial, partea I, an 173 (XVII), nr. 996 bis / 10 noiembrie 2005.

În concluzie, putem aprecia că inventarierea monumentelor istorice a înregistrat importante progrese, atât din punct de vedere metodologic cât și tehnologic. Realizarea unei baze de date funcționale, pe baza unor criterii metodologice clare constituie prin ea însăși o importantă premisă pentru dezvoltările ulterioare.

Perspective

Viitorul activității de inventariere este inevitabil legat de completarea și actualizarea informațiilor deținute în prezent în cadrul unui proces permanent de creștere a calității datelor.

Un aspect important, care nu a fost avut în vedere până în prezent este cel al corelării datelor cu informațiile cartografice și geografice. Aceasta este, de altfel, singura modalitate de a reprezenta spațial distribuția monumentelor istorice. De asemenea, trebuie luate în considerare și progresele realizate de țările europene în acest domeniu, pentru a putea asigura compatibilitatea sistemelor de gestiune pentru monumentele istorice.

În această direcție avem în vedere în primul rând aplicarea tehnologiei GIS pentru a putea asigura o reprezentare inclusiv cartografică și planimetrică a datelor deținute dar și pentru a gestiona și monitoriza informațiile din Lista Monumentelor Istorice.

INMI este angajat deja în derularea unui proiect-pilot pentru centrul istoric al Bucureștiului, care se bazează pe reprezentarea cartografică a monumentelor istorice și a siturilor arheologice din această zonă.

Informația cartografică digitală va

cuprinde date referitoare la distribuția siturilor arheologice (cercetate între anii 1950-2005) și a monumentelor istorice pe o hartă digitală 1:2.000 conectată la o bază de date care conține și alte informații referitoare la fiecare monument și sit arheologic în parte. De asemenea, va fi folosită și o fotografie satelitară a acestei zone.

Pe baza rezultatelor și experienței acestui proiect-pilot, vom încerca în cursul anului viitor proiectarea unei aplicații G.I.S. pentru poziționarea tuturor monumentelor istorice din România. Pentru aceasta se va folosi o hartă digitală a României la scara 1 :200.000.

Pentru fiecare monument istoric va fi completată o fișă descriptivă, monumentul fiind poziționat pe harta menționată mai sus ca un punct căruia i se pot conecta o infinitate de atribute. Va fi, de asemenea, realizată o legendă sau o codificare în funcție de importanța sau categoria lor. Pe acest punct vor fi create link-uri dedicate (baza de date relațională în format digital) cu următoarele posibile conținuturi: fotografii de ansamblu reprezentative, fișe de evidență, planuri etc.

Acest nou salt tehnologic și calitativ impune nu numai un efort financiar consistent dar și noi modalități de abordare metodologică a modului de colectare și gestionare a datelor. Fundamentarea științifică și metodologică a acestora va constitui o nouă provocare pentru puținii specialiști din domeniul inventarierii.

În acest mod, datele cuprinzând Lista Monumentelor Istorice pot deveni o componentă importantă a noului sistem informatizat de inventariere generală, atât de necesar astăzi. Cu atât mai mult apare ca evidentă necesitatea de a organiza o rețea informatică națională a patrimoniului cultural.